

ANTUN GIRON

ZAPISNIK PRVE SJEDNICE PLENUMA KOTARSKOG NARODNOOSLOBODILAČKOG ODBORA KRK

I

Narodnooslobodilačka borba naroda Jugoslavije imala je određen politički program i jasno definirane ciljeve. Borba za nacionalno oslobođenje, koju je organizirala i kojom je rukovodila Komunistička partija Jugoslavije, sadržavala je u sebi sve elemente dobro organiziranoga revolucionarnog rata tijekom kojeg se stvarala revolucionarna armija i revolucionarni organi vlasti — temelj nove države.

1.

Narodnooslobodilački odbori kao privremeni organi vlasti osnivali su se na oslobođenom području već 1941. godine. Na nužnost stvaranja organa narodne vlasti ukazao je GŠ NOP odreda Jugoslavije još u rujnu 1941. god. na savjetovanju u Stolicama,¹ a »Borba« iste godine donosi članak Edvarda Kardelja u kojem se objašnjavaju zadaci i uloga NOO-a kao privremenih organa vlasti.² Fočanskim propisima iz veljače 1942. god. i Driničkim naredbama VŠ NOV i POJ iz rujna iste godine definirani su ustrojstvo, zadaci i način izbora NOO-a.³ Osnivanjem AVNOJ-a u studenom 1942. godine, a zatim pojedinih zemaljskih antifašističkih vijeća kao političkih predstavnika NOP-a koji rukovode radom NOO-a u suštini je dovršena izgradnja vlasti nove države.

U Hrvatskoj se organi nove narodne vlasti osnivaju krajem 1941. godine. Na osnovi okružnice br. 3 CK KPH s kraja rujna oni su nazvani odborima

¹ Savjetovanje u Stolicama kod Krupnja održano je 26. rujna 1941. (Drugi svjetski rat, knjiga I, Beograd 1973, str. 382).

² List »Borba«, organ KPJ, izlazio je u oslobođenom Užicu (Drugi svjetski rat, I, n. dj., str. 382).

³ Petar Strčić, Zapisnici sjednica Okružnog narodnooslobodilačkog odbora za Hrvatsko primorje 1943—1945. godine, Rijeka 1975, str. 11.

narodnog fronta, ali već u prosincu iste godine, na osnovi okružnice br. 4 CK KPH, dobivaju naziv NOO-i.⁴ »Poslovníkom o radu narodnooslobodilačkih odbora« Inicijativnog odbora ZAVNOH-a od 27. ožujka 1943. novim »Poslovníkom« iz lipnja 1943. god. i brojnim uputama za rad pojedinih komisija, odbora i odjela narodnooslobodilačkih odbora definirani su zadaci, ustrojstvo, nadležnost i djelokrug rada NOO-a na području Hrvatske.⁵ To, pak, ne znači da je u uvjetima okupacije, borbi partizanskih jedinica sa snagama okupatora i kvislinga, stvaranja i ponovnog gubitka slobodnih teritorija bilo moguće u isto vrijeme i na jednakoj kvalitativnoj razini provesti direktive i upute o izgradnji i učvršćivanju sistema nove narodne vlasti na cjelokupnom području Jugoslavije i cijelom području Hrvatske.

2.

Začeci organa nove narodne vlasti na području Hrvatskog primorja javljaju se u drugoj polovini 1941. god. pod različitim nazivima, najčešće pod nazivom odbora narodne pomoći.⁶ No, već krajem 1941. i početkom 1942. god. na osnovi direktive okružnice br. 3 CK KPH djeluju pod jedinstvenim nazivom odbora narodne fronte. Direktiva o osnivanju NOO-a izazvala je stanovitu nedoumicu među partijskim rukovodstvima u Primorju, jer su odbori narodne fronte faktički već obavljali zadatke koji su se postavljali pred NOO-e u početnoj fazi NOB-a. Oni su okupljali sve napredne snage oko političke platforme NOP-a, prikupljali materijal i namirnice za snabdijevanje partizanskih odreda, organizirali diverzije i sabotaze, provodili dobrovoljno novačenje za partizanske odrede. Međutim, shvaćanje odbora narodnog fronta kao organa privremene revolucionarne vlasti još uvijek nije bilo prisutno. Naime, partijska rukovodstva u Primorju još uvijek nisu uočavala razliku između odbora narodne fronte kao masovne osnove NOP-a i, s druge strane, NOO-a kao začetka nove vlasti temeljene upravo na masovnoj osnovi oslobodilačkog pokreta. Jasnija gledišta o NOO-ima kao privremenim organima narodne vlasti iskristalizirala su se na savjetovanju KPH za Hrvatsko primorje održanom 23. i 24. kolovoza 1942. godine.⁷ U rezoluciji toga partijskog savjetovanja utvrđuje se da sve partijske organizacije moraju »revidirati sastav N.O.O. i najaktivnijim radom partijaca u istima poraditi, da postanu nosioci borbe protiv okupatora, te ih osposobiti da postanu zaista nosioci privre-

⁴ Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda (dalje: Zbornik), tom V, knjiga 1, Beograd 1952, str. 143—153. i Zbornik V, 2, str. 109—115.

⁵ Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, Zbornik dokumenata 1943. (dalje: ZAVNOH 1943), Zagreb 1964, str. 82—84, 224—230. i dalje.

⁶ O razvoju NOO-a na području Hrvatskog primorja vidi: P. Strčić, Zapisnici sjednica Okružnog, n. dj., str. 9—40; Antun Giron, Prilog proučavanju NOR-a u Hrvatskom primorju i Rijeci s posebnim osvrtom na razvitak i djelovanje narodne vlasti, **Pazinski memorijal** 4, Pazin 1976, str. 161—168; Marijan Rastić, Pregled sistema narodne vlasti u Hrvatskoj 1941—1943. g., **Putovi revolucije** 1—2, Zagreb 1963, str. 105—173; Ljubo Karabaić, Otok Krk u NOR-u 1943. godine, **Krčki zbornik** 6, Krk 1976, str. 25—53; Petar Strčić, Tri izvještaja KK KPH Krk iz prve polovine 1943. godine, **Krčki zbornik** 6, Krk 1976, str. 67—74; Radule Butorović, Sušak i Rijeka u NOB, Rijeka 1975.

⁷ Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske — Zagreb, Fond CK KPH, KP-11/283.

mene narodne vlasti«. ⁸ Iz teksta rezolucije vidljivo je da u svim dijelovima Primorja NOO-i nisu bili na istoj kvalitativnoj razini. Uzroci takvog stanja bili su sasvim sigurno mnogostruki. Ipak, osnovni su razlog bile teškoće u komuniciranju, prenošenju direktiva i iskustava na području Hrvatskog primorja, koje je uglavnom bilo okupirano. Održavanje redovitih veza između okružnog partijskog rukovodstva i partijskih rukovodstava na terenu bilo je, dakako, najteže realizirati s područjem Kvarnerskih otoka. Stoga je i razumljivo da kvalitativni razvoj NOP-a, pa naravno i NOO-a, na Kvarnerskim otocima ima stanovito vremensko zaostajanje. Dok je npr. na području crikveničkog, novljanskog, kastavskog i sušačkog kotara već u ljeto 1942. osnovan velik broj seoskih, mjesnih NOO-a pa i kotarski NOO-i, na otoku Krku se organi narodne vlasti počinju osnivati tek krajem 1942. godine. Prvi seoski NOO osnovan je u selu Kras 26. prosinca 1942, no već krajem siječnja 1943. god. na otoku djeluje 10 seoskih NOO-a za mjesta: Kras, Sv. Ivan, Rosopasno, Gabonjin, Čičići-Sužan-Solini, Dobrinj, Gostinjac, Županje i Vrbnik-Garica sa 38 odbornika.⁹ U svibnju iste godine NOO-i su osnovani i u Malinskoj, Linardićima, Poljicima, Bajčićima, Omišlju.¹⁰ Prema zapisniku sjednice Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje održane 27—29. srpnja 1943, na Krku je djelovalo 11 seoskih, 1 mjesni i 1 općinski NOO sa 52 odbornika.¹¹ Podaci Okružnog NOO-a, međutim, nisu točni, tj. ne odgovaraju stvarnom stanju na otoku u mjesecu srpnju. Naime, veze su bile neredovite, pa je za sjednicu u srpnju Okružni NOO najvjerojatnije raspolagao podacima i organizacionom stanju NOO-a na Krku u mjesecu lipnju. Faktički, sredinom srpnja 1943. god. na otoku su djelovala 23 mjesna NOO-a sa 91 odbornikom i Inicijativni kotarski NOO Krk osnovan 18. srpnja.¹² Do kraja istog mjeseca na Krku su bila osnovana 4 općinska NOO-a: Poljica, Dubašnica i dva za područje Dobrinjštine, te rajonski NOO-i: Punat, Vrbnik, Krk i Baška.¹³ Nakon kapitulacije Italije i oslobođenja otoka u Dobrinju je održana plenarna sjednica Kotarskog NOO-a Krk na kojoj su izabrani Izvršni odbor i Plenum Kotarskog NOO-a.¹⁴

3.

Sačuvani dokument Kotarskog NOO-a Krk pod naslovom: »Izvještaj s plenarne sjednice KNOO za otok Krk«¹⁵ ujedno je koncept zapisnika plenarne sjednice i koncept izvještaja s plenarne sjednice Kotarskog NOO-a. Izvornik se sastoji od nekoliko odvojenih araka papira koji su ispisivani tako da sadržajno ne prate redosljed točaka naznačenog dnevnog reda. Naime, pozdravna riječ predsjednika, uvodni referati i 5. točaka dnevnog reda obuhvaćaju prve tri stranice izvještaja ili zapisnika, a tek na četvrtoj

⁸ Isto.

⁹ P. Strčić, Zapisnici sjednica Okružnog, n. dj., str. 23; Isti, Tri izvještaja, n. dj., str. 68; Lj. Karabaić, Otok Krk u NOR-u, n. dj., str. 27.

¹⁰ P. Strčić, Tri izvještaja, n. dj., str. 71—72.

¹¹ P. Strčić, Zapisnici sjednica Okružnog, n. dj., str. 59.

¹² Centar za historiju radničkog pokreta i NOR Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara — Rijeka, film sig. F. XLIV/233—238.

¹³ Lj. Karabaić, Otok Krk u NOR-u, n. dj., str. 38.

¹⁴ Isto, str. 45.

¹⁵ Historijski arhiv Rijeka (dalje: HAR), fond Narodni odbori na Krku (JU-31), kut. 3.

stranici upisano je: »Zapisnik« i osam točaka dnevnog reda. Sadržaj 5. točke dnevnog reda s treće stranice ponavlja se opet na šestoj stranici, a rasprave o evakuaciji plijena, smještaju izbjeglica, agitaciji i propagandi te zbrinjavanju porodica državnih službenika s treće i pete stranice pojavljuju se ponovno na šestoj stranici u ponešto izmijenjenoj i proširenoj verziji. Na trećoj stranici, prije navođenja 5. točke dnevnog reda, stoji bilješka. »**Referati**. Ispiši!«. Na osnovi te kratke analize dokumenata može se s velikom vjerojatnošću pretpostaviti ovo: vodeći zapisnik plenarne sjednice, zapisničar nije zabilježio sadržaje prve točke dnevnog reda u okviru koje su održani referati, zapravo pozdravni govor predsjednika Inicijativnog kotarskog NOO-a Antona Ilijića, koji je otvorio plenarnu sjednicu, izlaganje tajnika Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje Ivana Barbalića i sekretara Kotarskog komiteta KPH Krk Slavka Blaškovića. Nadalje, postojeće zabilješke s plenarne sjednice trebalo je za izvještaj razraditi, pa zato i ima ponavljanja i proširenih verzija rasprava na sjednici Plenuma. Iznesene napomene bile su nužne radi razumijevanja dokumenta koji se objavljuje u izvornom redosljedju, tj. prema izvornoj paginaciji.

Sačuvani izvještaj, tj. zapisnik plenarne sjednice Kotarskog NOO-a Krk, nema nadnevka, a u historiografskim radovima ta se plenarna sjednica datira sa 14. rujnom 1943. godine.¹⁶ Tu dataciju navode i oni autori koji su za svoje radove koristili postojeći izvještaj-zapisnik plenarne sjednice Kotarskog NOO-a Krk.¹⁷ Međutim, pažljiva analiza sadržaja toga dokumenta pokazuje da je ta datacija pogrešna.

U izlaganju tajnika Okružnog NOO-a za Hrvatsko primorje nalazi se među ostalima i ova rečenica: »Ne treba se bojati neprijatelja, ni bombardiranja ako smo polit. svjesni«.¹⁸ U razdoblju od kapitulacije Italije do njemačke okupacije Primorja početkom listopada 1943. god. otok Krk nije bio bombardiran, pa se ta konstatacija Ivana Barbalića može odnositi ili na bombardiranje Sušaka u poslijepodnevnim satima 14. rujna, ili pak bombardiranje Senja u toku 7. listopada 1943. godine.¹⁹ Teško je pretpostaviti da se za bombardiranje Sušaka doznalo na Krku tijekom istog dana, pa već to dovodi u sumnju prihvaćenu dataciju sjednice Plenuma od 14. rujna. Tu sumnju potkrepljuju i druge konstatacije iznesene u tome dokumentu KNOO-a Krk. Prilikom prikaza političke situacije navodi se npr.: »Najviše smetaju sušačani, izbjeglice koji dižu cijene«,²⁰ a u zaključku pod točkom dnevnog reda: »**VI Evakuacija vojne spremne** i izbjeglice« kaže se: »Našim ljudima iz Sušaka treba pomoći i to tako da se popišu i porazdijele po mjesnim NOO-ima apelirajući na ljude da ih prime i pomognu«.²¹ Stanovnici

¹⁶ Franjo Milovčić, govor na svečanoj sjednici Skupštine općine Krk, Krčki zbornik 2, Krk 1971, str. 23; P. Strčić, Zapisnici sjednica Okružnog, n. dj., str. 25; Lj. Karabaić, Otok Krk u NOR-u, n. dj., str. 45.

¹⁷ Ljubo Karabaić se poziva na taj izvor (Lj. Karabaić, Otok Krk u NOR-u, n. dj., str. 45).

¹⁸ Usp. Izvještaj sa plenarne konferencije KNOO za otok Krk, u prilogu.

¹⁹ Antun Giron, Izvješće glavnara građanske uprave Sušak-Rijeka o zbivanjima u tadašnjoj Rijeci i Sušaku u vrijeme i nakon kapitulacije Italije, **Historija 1**, Rijeka 1978, str. 291, i Anđelko Kalpić, Komanda Mornarice za Hrvatsko primorje i Istru — jedna od borbenih jezgara Mornarice NOVJ, **Zbornik Drugog pomorskog obalnog sektora Mornarice NOVJ**, Rijeka 1975, str. 13.

²⁰ Usp. Izvještaj sa plenarne konferencije KNOO za otok Krk, u prilogu.

²¹ Isto.

Sušaka napustili su grad nakon njemačkog bombardiranja 14. rujna, pa se sigurno tog istog dana nisu mogli prebaciti na Krk, a još manje se o njima istog dana moglo raspravljati na plenarnoj sjednici Kotarskog NOO-a.²² Štoviše, na osnovi konstatacija i zaključka o toj problematici može se zaključiti da se izbjeglice iz Sušaka nalaze već neko vrijeme na otoku, pa problem njihove prehrane i smještaja mora rješavati Kotarski NOO Krk. Plenarna sjednica Kotarskog NOO-a Krk nije, dakle, mogla biti održana 14. rujna 1943. godine.

Iako je točan datum održavanja te sjednice za sada teško precizirati, može se ipak utvrditi da je terminus ante quem non 7. listopada 1943, dakako ne samo na temelju utvrđenog datuma bombardiranja Senja. Naime, prilikom prikaza političke situacije u izvještaju-zapisniku plenarne sjednice KNOO-a izrijekom se navodi: »U zemlji je situacija povoljna, a u Primorju kritična. Propast brigade nije strahota«²³ Ta tvrdnja se nije mogla izreći u razdoblju od 8. rujna do 7. listopada 1943. god. kada je Hrvatsko primorje osim Rijeke-Sušaka bilo slobodno. Takvu tvrdnju bilo je moguće izreći tek nakon 7. listopada, kada su njemačke oklopne jedinice u okviru operacije »Wolkenbruch« prodrle do Novog i kada su 2. i 3. brigada 13. divizije probijajući se iz okruženja izgubile gotovo polovinu svoga boračkog sastava.²⁴ Nedvojbeno je, dakle, plenarna sjednica Kotarskog NOO-a Krk održana nakon 7. listopada 1943. godine. Nepotpuna informacija o sudbini brigada 13. divizije iznesena u prikazu političke situacije ukazuje na činjenicu da je Plenum Kotarskog NOO-a zasjedao nedugo nakon 7. listopada, no točan datum sjednice nije moguće odrediti na temelju izvještaja-zapisnika plenarne sjednice koji se objavljuje. Publiciranje toga dokumenta ima, dakle, cilj da ispravi netočnu dataciju prve plenarne sjednice Kotarskog NOO-a Krk i da dade poticaj za dalje istraživanje.

Prilikom redigiranja u cijelosti je poštivan tekst dokumenta. Mjesta koja su ispravljana ili precrtana, te neophodna upozorenja i potrebna tumačenja data su u bilješkama.

II

Izvještaj sa plenarne sjednice konferencije KNOO za otok Krk²⁵

I Drug pretsjednik otvara plenarnu konferenciju pozdravom: S-F,²⁶ te odmah pozdravlja druga delegata ONOO za Hrv. Prim. druga Barbačića²⁷ i delegata KPH druga Milana,²⁸ i sve ostale po prvi put, na slobodi. U svakom selu i mjestu čeka nas više prigovora nego hvale. Trebamo zato primjerom i žrtvama dokazati da ne zaslužujemo prigovore.

II Prelazi se na čitanje telegrama koji se svi primaju.

²² A. Giron, Izvješće glavnara građanske, n. dj., str. 293.

²³ Usp. Izvještaj sa plenarne konferencije KNOO za otok Krk, u prilogu.

²⁴ Svetozar Tintor, Trinaesta primorsko-goranska udarna divizija, Zagreb 1968, str. 110—111; Vladimir-Dušan Matetić, 14. primorsko-goranska brigada, Beograd 1973, str. 113—116.

²⁵ HAR, JU-31. kut. 3. Izvornik, rukopis, crna i crvena tinta, 8 stranica, 4 lista.

²⁶ Smrt fašizmu.

²⁷ Ivan.

²⁸ Slavko Blašković.

III Kao III točku dnevnog reda, prelazi se na prikaz polit. situacije. Drug pretsj. kaže da je za pravo stanje na Krku teško naći pravi izraz. Netko tvrdi da je povoljna a netko da je nepovoljna. Nesumnjivo²⁹ je da će nam prigovarati, ali jedini odgovor na to jest: »niti smo radili a niti radimo za plaću« radili smo pod okupacijom, izlagali se opasnostima, nitko nas nije tjerao ni plaćao, a naš rad nam daje prava da se ovdje sastanemo. Nitko nas nije tjerao, ali čim smo čuli da se ljudi dižu za slobodu i da su došli do nas, mi smo ih dalje širili u narod, sve smo žrtve doprinosili dobrovoljno i dobronamjerno. Šireći te ideje uvidjeli smo da svi jednako misle, svi su mrzili okupatora. Iako pokret nije zahvatio sve otočane, on u njima živi.³⁰ Ne tvrdimo da smo jedini koji imamo pravo da danas govorimo u ime naroda, ali naš rad nam nato daje pravo, mi smo radili i radićemo i dalje, kao sluge svog naroda, da ga upućujemo i organiziramo, pa da mu prepustimo konačno na volju da onda izaberu svoje predstavnike.

Činjenica stoji koju moramo glasno ustvrditi, da nam je jedino KPH mogla i pokazala pravi put. Netko nam nudi NDH, netko staru Jugoslaviju pa čak i vel. Srbiju, ali svi smo osjećali da to nije za nas. Jedino je KPH mogla organizirati NOB, da narod sam sebi stvara slobodu. Njoj dugujemo hvalu što je okupila sve poštene i rodoljubive ljude i stranke, organizirala nar. ustanak i stvorila snažnu NOV koja danas tuče neprijatelja. Iz malog zrna niklo je ogromno stablo nar. ustanka, KP³¹ je nesebično pvela prvu borbu za svih, a njoj treba da svi iskažemo hvalu.

Nakon oslobodjenja polit. situacija nije jako povoljna, jer još ideje nisu prodrle u narod, ali nije ni loša, jer smo utvrdili da narod naš pokret nosi u srcu. Samo nas greške mogu dovesti do toga da NOP ne uspije. Treba da zaslužimo zahvalnost i cijenjenje od naroda jedino svojim nesebičnim i neumornim radom.³²

Drug Barbačić ističe da su jedino organizacije garancija za naš uspjeh, i o čvrstim organizacijama ovisi dali ćemo tekovine na NOB očuvati. NOO-i nastali su još prije oslobodjenja, kao izraz nar. težnje za slobodom. Moramo ih stoga shvatiti kao organizatore. Oni nisu vlast, oni su organizatori i politički prosvjetitelji naroda. Oni polit. povezuju narod, tako da onemogućuju svaki rad neprijatelja. Oni organiziraju narod u borbi za slobodu. AFŽ i USAOH su samostalne, specijalne ustanove, ali moraju biti povezane sa najvišom organizacijom, NOO, koji ima dužnost da okupi sve, bez obzira na dob i spol.

AFŽ je organizacija žena, kojima je dužnost da rade prvenstveno sve za našu NOV. AFŽ kao i USAOH sve akcije vrše sa znanjem NOO-a, a preostaje im da samostalno sakupljaju članarinu. Podaci o svom radu moraju se dostavljati NOO. Najvažniji je za nas polit. rad, da narod upoznamo sa idejama našeg pokreta. Već prigodom mobilizacije osjeća se rad neprijatelja. Svima nam je dužnost da svjesnog neprijatelja nemilosrdno progonimo, jer je neprijatelj u stanju da počini svako zlo. Mi moramo ukazivati na partizane koji su najhrabriji i najsvjesniji borci za slobodu. Moramo

²⁹ Ispred »nesumnjivo« precrtano je »Svi će nas«.

³⁰ Iza »živi« precrtano je »a mi«.

³¹ Stajalo je »KPH«, ali je slovo »H« prekriziženo.

³² Iza »radom« precrtano je »Drugovi, apeliramo na sve Vas, da«.

biti kao i oni polit. svjesni i odlučni. Narod očekuje Engleze. Mi moramo rastumačiti svima da su nam Englezi saveznici, ali da su i oni kao i SSSR i USA potpisali »Atlantsku Povelju«³³ u kojoj se kaže da je svaki narod ovlašten da sam određuje svoju vlast. Ali, to je u stvari kup papira i ona će jedino onda imati svoju³⁴ vrijednost, kad narod bude polit. svjestan i organiziran. Tada neka dodju Englezi, i vidiće da je tu već narod sam odlučio koga će, i da oni nemaju tu što da traže. Zato moramo stvoriti naše polit. organizacije, osvjestiti narod, tako da svakom nepozvanom pokaže da on nema tu ni da uređuje ni da organizira, jer je to već postignuto. Postignuti toliku polit. svjest kod naroda, da svi znaju³⁵ zašto idu u borbu, i da je jedino borbom moguće postići i očuvati slobodu. Naš narod nezna još da ocjeni neprijatelja, a NOO. ima dužnost da ga pokaže, da mobilizira svih, i mlade i stare, da budu spremni na sve žrtve, jer se bore za sebe. Izbjeglička vlada nam nosi nož, četnici su dobili uputstva da kolju Hrvate da bi zadovoljili Srbe; ovdje nisu klali, ali se moramo učiti na iskustvima drugih.³⁶ Uspjesi naše NOV zadivili su čitav svijet, i Engl. radio govori samo o NOV, a ne o izdajici Draži Mihajloviću. Punu podršku našoj borbi imamo u bratskoj SSSR. Svi se moramo organizirati, svi pošteni rodoljubi imaju u našim redovima mjesta, primamo svakoga tko je iskren i hoće da se bori za slobodu. Zavedene moramo izvesti na pravi put, moramo biti velikodušni sa ne-svjesnima, ali nemilosrdni prema banditima Milivoju Žicu, Lazariću, Staniću i popu Grškoviću.³⁷ Nećemo se osvećivati ni talijanima, onima koji se nisu ogrešavali naši su redovi otvoreni, a ostalima koji su se ogrešili moramo pravedno i strogo postupati. Naš pokret okuplja sve stranke, ne samo Komuniste, nego i HSS, križare, talijane i sve ostale koji priznavaju principe naše NOB. Mi se borimo za pravu demokraciju, onu u kojoj će narod odlučivati sam o svojoj sudbini, a to može samo onda ako je polit. svjestan. Sve su bune prije propale jer nisu bile organizirane.³⁸ Ne treba se bojati ni neprijatelja, ni bombardiranja ako smo polit. svjesni.

Nas narod nije birao, mi smo birani u krvi, ali narod mora da u nama gleda prave prijatelje, nepodmitljive i pravedne. Svaki neka se od nas pita što narod misli. O nama ovisi, da ga učimo, da mu tumačimo, a kad uspijemo da ga polit. osvjestimo, onda je narod lagan, ide sve samo po sebi. Treba narodu rastumačiti što je ZAVNOH, da je to organizacija koja je oko sebe okupila sve, cijeli narod. K.P. organizirala je sve ostale, sve narode. ZAVNOH je glavni polit. predstavnik cijelog naroda, kao takav priznat od saveznika, i onaj koji je pozvan da nas kao takav zastupa jer ima povjerenje čitavog naroda. Legitimacija ZAVNOH-a su rezolucije, iz kojih se vidi da

³³ Atlantska povelja objavljena je 14. kolovoza 1941. (Drugi svetski rat, I, n. dj., str. 469).

³⁴ Iza »svoju« precrtano je »sudb«.

³⁵ Iza »znaju« precrtano je »da«.

³⁶ O problemu četnika na otoku Krku vidj detaljnije u: Branko Latas, Četnici iz Like u službi Nemaca na području Hrvatskog primorja i u Italiji (1943—1944. godine), *Vojnoistorijski glasnik*, br. 1, Beograd 1979, str. 191—214; Lj. Karabaić, Otok Krk u NOR-u, n. dj., str. 34.

³⁷ Iza Grškoviću« precrtano je »bićemo nemilosrdni«.

³⁸ Iza »organizirane« precrtano je »Kad narod bude na čistu s tim tko mu je prijatelj, a tko neprijatelj«.

mu narod daje puno povjerenje. To moramo znati najprije mi, a onda i svi ostali.

Poziva Vas u ime ONOO za Hrv. Primorje na rad, a mi ćemo Vas u svemu pomoći. Budite marljivi, učite i pitajte, i nadam se da ćete svoju dužnost moći izvršavati bolje nego pod okupacijom.

Drug Milan — predstavnik KPH u ime KPH pozdravlja prvu slobodnu konferenciju. Iznaša razloge propasti Jugosl. Ona je propala jer je bila trula, bez reda i soc pravde, sa pokvarenim vodstvom velikosrpske i velikohrvatske gospode. Hrvati stenju u ropstvu soc. i nac, a tako i svi pa i sami Srbi. Pavelić³⁹ i Nedić⁴⁰ krvnici svog naroda i sluga okupatora dobivaju nalog da se međusobno kolju. Kod stupanja SSSR u rat, svi vide moment da se okupe oko tog prijatelja svih potlačenih, da osnuju AF⁴¹ svih porobljenih. Narod hrlji u borbu, a prijašnja vodstva sramotno bježe i odbijaju saradnju. Jedina je KP⁴² uspjela da okupi sve poštene elemente i da njima rukovodi. To mjesto neće prepustiti nikome do pobjede. Ona je uvijek bila uz potlačene, štrajkovi itd to dokazuju, podnaša žrtve za narod u krvi svojih najboljih drugova. Ona je prva uspjela da ostvari krvno bratstvo Hrvata, Srba, Slovenaca i svih ostalih naroda Jugosl. Hrvati se bore u Srbiji, Srbi u Hrvatskoj, to je rezultat koga nije do sada mogao pokazati nitko. Neprijatelji je kleveću, ali danas je to već kasno, jer je narod uvidio da su komunisti najbolji rodoljubi. U ime KP upozorava sve da se ne zanašaju, da budno paze na rad neprijatelja. Još ima braće u ropstvu, još treba boraca za slobodu. Borba je teška i trnovita, ali već se pokazuje sunce slobode na našim vratima. KP⁴³ je bila smatrana kao neprijatelj br 1 za sve neprijatelje naroda, a ona će to i ostati. U radu moramo biti neumorni, spremni da žrtvuemo sve pa i život. Moramo se polit. osvješćivati, biti neumorni i oprezni na rovarenje neprijatelja. Rad na ekonomskom polju⁴⁴ kao najvažniji dokazuje da smo sposobni, jer je najvažniji polit. rad, jer osvješćen narod daje sam. Materijal treba proučavati, a ne čitati i predavati naučeno dalje jer je u štampi sve znanje za borbu.

Referati. Ispiši!⁴⁵

Mobilizacija i javna sigurnost⁴⁶

Povodom mobilizacije iskrslili su razni problemi. Narod nije shvatio što je to dobrovoljna totalna mobilizacija. Svakom se je postavilo da bira: ako se priznaje pripadnikom NOV onda mora da ide, a ako ne, onda ga moramo smatrati neprijateljem.⁴⁷ One koji su ostali treba pozivima pozvati, tako da otočani sami prisile tako svih da idu u vojsku. Zaključilo se da imamo 70%-tni uspjeh, onih 30% moraće da idu silom. Moramo priznati i pohvaliti

³⁹ Ante.

⁴⁰ Milan.

⁴¹ Antifašistička fronta.

⁴² Stajalo je: »KPH«, ali je slovo »H« prekriziženo.

⁴³ KP je upisano preko riječi »Ona«.

⁴⁴ Iza »polju« precrtano je »dokazuje«.

⁴⁵ Ovako u izvorniku.

⁴⁶ Sadržaj pod tim naslovom ponavlja se ponovno pod točkom dnevnog reda: »V Mobilizacija i javna sigurnost«.

⁴⁷ Iza »neprijateljem« precrtano je »Uspjeli smo sa 70%«.

Bašku gdje je uspjela sa 97%, Kornić sa 100%, a i ostala mjesta gdje je uspjeh %-tno velik, ali moramo ukazati na ona mjesta gdje svoju dužnost nisu shvatili ispravno i nisu se odazvali.

U pogledu javne bezbjednosti, organizirane su straže sa dovoljnom količinom oružja.

Evakuacija vojne spremne⁴⁸

Točni podaci se još ne mogu dati jer još nije sve sakupljeno. Vuna koja je sakupljena zadržati koliko je dosta, a ostalo poslati KNOO da porazdjeli na ona mjesta koja će je preradjivati. Kupljena roba koja je kupljena prije sloma Italije ostaviti vlasniku, ali ona koja je pokrađena, sakrivena ili opljačkana ima se sakupiti i poslati o njoj izvještaj. Svu vojnu spremu koja nije potrebna sakupiti i poslati za vojsku.

Izbjeglice.⁴⁹ Talijanski vojnici koji su ovdje ostali moraju se postaviti pred odluku: ili u partizane ih svojoj kući. Bolesne ostaviti na odgovornost MNOO ukoliko nisu na teret za prehranu. Četničke familije otpremiti kućama. Po pitanju 150 Poljaka izbjeglica u Malinskoj

Zapisnik

- I Pozdrav
- II Polit. situacija
- III Organizacije Kot N.O.O. I.O.
- IV **Rad po sektorima**⁵⁰
- V Mobilizacija
- VI Ekonomska pitanja (Krk!) takse⁵¹
- VII Propaganda
- VIII Razno

Iščekivanje rezultata konferencije u Moskvi,⁵² pitanje izbjegličke vlade. SSSR forsira priznavanje nar. vlada. Englezi hoće isto, ali hoće kompromis sa izbjegl. vladom. Završit će se silom oduprti Petru.⁵³ Može se jedino primiti ponekog iz te vlade u ZAVNOH. U tom smislu je sastavljena i rezolucija. Hoćemo federativnu republiku Jugosl. sa Hrv. Slov. Srbima, Bosnom, Crnogora i Maked. Veleposjedi se ukidaju bez odštete, radniku nadnica pristojna za život. Naročito veleposjedi stranaca. Englezi bi na Balkan, ali tu je i Draža, i uz koga da pristanemo. U Londonu je održana konf. Jugoslavena i poslan brzopjav Titu i NOV, i oni su protiv Pere.⁵⁴ Pristup HSS je gotov, imaju slobodu polit. djelovanja, ali stranke organizirat neće.⁵⁵ O Ma-

⁴⁸ Sadržaj pod tim naslovom ponavlja se pod točkom dnevnog reda: »VI Evakuacija vojne spremne i izbjeglice«.

⁴⁹ Isto.

⁵⁰ Podvučeno crvenom tintom u izvorniku.

⁵¹ Dopisano crvenom tintom u izvorniku.

⁵² Moskovska konferencija održana je 19. listopada 1943. (Drugi svjetski rat, knjiga II, Beograd 1973, str. 244—245).

⁵³ Petar II Karađorđević.

⁵⁴ Isto.

⁵⁵ Vjerojatno se odnosi na osnivanje Izvršnog odbora HSS-a 12. listopada 1943. i Deklaraciju o pristupanju zastupnika HSS-a NOP-u (ZAVNOH, 1943, n. dj., str. 235—236).

čeku⁵⁶ se ne govori, ali da je savjetovao svima da idu u partizane. U Podravini to nije poručio. Maček interniran, ali se uopće u ZAVNOH-u ne govori, on je polit. mrtvac. U zemlji je situacija povoljna, a u Primorju kritična. Propast brigade nije strahota. Krk je kritičan, osobito na mobilizaciju. Ostaci reakc. HSS i bele garde, križara itd. Najviše smetaju sušačani, izbjeglice koji dižu cijene. Treba živiti polit. rad, osnovaće se leteća četa za čišćenje šuma, i protiv švercera. **Proglas na narod u tom smislu (šverc) Jaja 3—4 lire.** Treba suradivati sa svim organizacijama. **Ići u sela!!!** Akt biskupu ako je pop (Grgo) rekao da žene nisu za politiku. Ukloniti pljačkaše i one kojih se je narod bojao.

Organizacije:⁵⁷ treba proučavanje štampe preko Propodjela Treba suca Barbalića upotrebiti za polit. rad. **Dobrinj.**

Propodjel:⁵⁸ djeliti, kuriri, zborovi mitinzi i organizirati iste. Diletantsku i ine sekcije. Nema zbora bez Propodjela.

Sud stvari u toku riješiti po novom.

KPO:⁵⁹ škole: Gimnazija i internat, Gimnazija radi, 30—40 u Internatu Upisano 110 učenika Sazvati konf. učitelja i održati referat. Kombinirati razmještaj učitelja. Kotarski odlučuje tko će badava u internat.

KPO 1 AFŽ 1 USAOH. Nastavni plan za gimnaziju.

Zaplijeniti robu svih talij činovnika koji su napustili Krk.

Prehrambeni odbor: iz svake općine po 1 čl. i iz KNOO 2. Poljacima nema hrane nego u Otočac. Odbornik da ide označiti što se može sjeći. Punat sjeće šumu neovlašteno. **Sv. Jelena.** razdeli na 2 djela: puntari i baščani sijeku u 1/2, a 1/2 ide Kotarskom koji će opskrbiti sebe a ostalo dati Krku. Općinski neka se s ljudima nagodi. Malinska Muncel isto 1/2 KNOO-u. Izbor slobodan uz kontrolu N.O.O.-a.

Trošarina se na vino ubire. **Slučaj sa mesarom ispitati!** Sol podijeliti svu i svima jednako bez obzira dali ima mesa ili ne.

Službeničke porodice:⁶⁰ učitelji mjesta u mjesnom, gimnazija, sud i kotarske institucije u kotaru. Osigurati si hrane za 6 mj. za KNOO, a ostalo ostaviti mjesnima.

Mobilizacija: na teren i objašnjavanje. Četa za racije. Talijane mobilizirati ili doma (karab. u Omišlju) **Talijane** mobilizirati na radove.

Zbor za talijane dati u dužnost Propodjelu. Organizirati radne čete, i organizirati oranje za partiz. porodice.

Ekonomska pitanja:⁶¹ Činovnike koji nisu zaposleni zaposliti a ako ne hraniti kao sirotinju. **Slana riba. U Krku 1 lokarda 5 lira**

Šećer se rekvirira za vojsku, a ostaviti za djecu.⁶²

⁵⁶ Vlatko.

⁵⁷ Od ovog reda dalje tekst izvornika pisan je crvenom tintom.

⁵⁸ Sadržaj pod tim naslovom ponavlja se pod točkom dnevnog reda: »VIII Propaganda i pitanje veza«.

⁵⁹ O školama se ponovo govori pod naslovom: »Promet, zdravstvo, školstvo«.

⁶⁰ O tome pitanju ponovo se govori pod točkom dnevnog reda: »VII Ekonom-ska pitanja«.

⁶¹ Isto.

⁶² Nakon ovog reda izvornik je ponovno pisan crnom tintom.

V Mobilizacija i javna sigurnost⁶³

Prigodom mobilizacije iskrsli su razni problemi. Nije narod shatio što ta mobilizacija znači. Svakom se je stavilo da bira da se izjavi kao pripadnik NOV i onda je obavezan da ide, ili da se izjavi da nije pripadnik a onda se stavlja u red naših neprijatelja. Sve to opet ukazuje na nedovoljnu polit. izgradjenost naroda. Utvrđeno je da se ovima koji su ostali pošalju pozivi, tako da⁶⁴ i njih⁶⁵ sami⁶⁶ otočani⁶⁷ prisile da idu.⁶⁸ Ima mjesta na pr. Kornić sa 100%-tnim odazivom, Baška 97%-tnim, a ostali tko većim tko manjim. Opet se je utvrdilo da treba preko organizacija živo djelovati, da bi se narod osvjestio i sam uvidio potrebu jačanja naše NOV.

VI Evakuacija vojne spremne i izbjeglica⁶⁹

Točni se podaci o stanju spremne nemamo točnih podataka⁷⁰ jer još nije sve sređeno. Utvrđeno je da se sprema zadrži samo koliko je potrebno, a sve ostalo da se stavi narospoloženje KNOO. Vunu koja na otoku postoji treba dati KNOO da je porazdjeli na preradu po⁷¹ drugim mjestima. Kupljena roba od talij. vojnika prije sloma neka se pusti vlasniku, a ono što je kupljeno iza sloma da se uzme i da se⁷² posjedniku⁷³ oduzme uz event. naplatu, a ono što je opljačkano da se oduzme u korist KNOO koji će to porazdijeliti prema potrebama.

Talijanskim vojnicima koji su ovdje zaostali treba postaviti na izbor da, ili odlaze u NOV ili da se vrate kućama. Bolesne ostaviti na odgovornost⁷⁴ MNOO-a ukoliko nisu na teret u prehrani. Četničke familije treba što brže otpremiti svojim kućama. Poljske izbjeglice u Malinskoj kojih ima oko 150 ostaviti jer tvrde da imaju hrane još za 2 mjeseca. Našim ljudima iz Sušaka treba pomoći i to tako da se popišu i porazdijele po mjesnim NOO-ima apelirajući na ljude da ih prime i pomognu.

VII Ekonomska pitanja⁷⁵

To je najbolnije pitanje. Treba da se svi dućani otvore, a robu koju još imaju da racionalno prodavaju narodu uz dozvolu MNOO-a. Za odnos lire i kune dostaviće ONOO rješenje, a sada vrijedi već u cijelom Hrv. Primorju utvrđen kurs 1:3. Prvenstveno treba voditi brigu o zaštiti interesa onih koji imaju malo. Potrebno je maksimirati cijene i o tome bi trebalo ONOO da nam dostavi direktive. Aprovizaciju koja je ovdje ostala treba blokirati i u vezi sa vojnim vlastima odrediti prema potrebi. Stanarina se za vrijeme rata ne plaća. Činovnici se stavljaaju na raspoloženje, a onda ih se prema potrebi mobilizira i upotrebi prema potrebi. Činovnici kojima je je-

⁶³ Vidi bilješku 46.

⁶⁴ Iza »da« precrtano je »se«.

⁶⁵ Iza »njih« precrtano je »da«.

⁶⁶ Stajalo je »samih« pa je slovo »h« križano.

⁶⁷ Stajalo je »otočana«, pa je ispravljeno u »otočani«.

⁶⁸ Iza »idu« križana je riječ, tako da je nečitka.

⁶⁹ Vidi bilješku 48.

⁷⁰ Riječi »točnih podataka« precrtane su olovkom.

⁷¹ Stajalo je »pod« pa je slovo »d« križano.

⁷² Stajalo je »mu«, ali je prepravljeno u »se«.

⁷³ Iza »posjedniku« precrtano je »izda potvrda«.

⁷⁴ Precrtano je »brigu«, a iznad toga je upisano »odgovornost«.

⁷⁵ Vidi bilj. 60. i 61.

dina potpora bila plaća, ako se zadrže, daće im se hrana. Za svinjogojstvo u Hlapi urediće KNOO tako da se otok opskrbi svinjama, i da se za svinje obrate svi koji bi ih⁷⁶ htjeli kupiti na MNOO Dobrinj. Točan izvještaj daće nam MNOO Hlapa.

VIII Propaganda i pitanja veze⁷⁷

Po tom pitanju stavlja se u dužnost svim MNOO-ima⁷⁸ da održavaju zborove, mitinge, pjevanja itd, a punu pomoć dobivaće od K i ONOO. Treba da se uredi odbor od 1 odbornika 1 omladinca i 1 žene koji će biti specialno zaduženi po tom pitanju. Da svaki MNOO organizira⁷⁹ javno slušanje radia. Treba pisati članke za naše novine, a spec. žene za Primorku. Treba narodu rastumačiti da može postavljati razna pitanja na koja će mu se u štampi odgovoriti. Skupovi treba da se održavaju 2 puta tjedno, a odbor mora da time rukovodi. Na njima treba da se čita štampa i da se narodu tumači smisao, da se drže referati, pjevaju partizanske pjesme itd. Odbori treba da se sastaju svakodnevno, da odrede 1 sastanak radni, a 1 odgojni, na kojem će se sami odbornici polit. izgrađivati. Odredjeno je da drug iz ONOO i drug Milan održe sastanke po svim našim mjestima. U pogledu veza uredilo se je da štampa⁸⁰ dolazi čim prije na određište.

Promet, zdravstvo, školstvo⁸¹

Promet u priv. svrhe je zabranjeno do daljnjega, a sva prevozna sredstva stavlja se na raspoloženje vojsci i KNOO da njima raspolazu prema potrebi.

Što se tiče zdravstva, urediće se sa lječnicima zdravstvena služba u najskorije vrijeme.

Škole do daljnjega ne rade, ali će se uskoro dobiti direktive po tom. Gimnaziju preuzima odbor, djake se oslobadja popravnih ispita i priznaje im se razred. Onima koji su iz polit. razloga izgubili razred, da se utvrdi po samim nastavniciima, i podnese na ONOO preko KNOO. Sve urede preuzeti i popisati inventar. Talij. škole će se nastojati otvoriti sa učiteljima talijanima koji su u NOV.

Razno Svim MNOO-ima stavlja se u dužnost da izvjeste KNOO o hrani koja je zaplijenjena, robi i raznom materijalu, novcu itd, a svi problemi da mu se dostavljaju u obliku pitanja. Sir koji je po okupatoru bio prisilno oduziman našim ljudima, a nalazi se kod trgovaca, mora se uzeti po MNOO i o tom izvjestiti. Pisma se mogu slati preko Komande mjesta samo partizanima. Na pitanje što⁸² je s uapšeniciima, daje se na znanje da KNOO daje samo svoje mišljenje, ali to ima dalje u rukama vojska. Sitne krivice sudi sam MNOO.

Rezolucija je jednoglasno prihvaćena.⁸³

⁷⁶ Iza »ih« precrtano je »imali«.

⁷⁷ Vidi bilj. 58.

⁷⁸ Preko prvobitno upisanog slova »n« napisano je »M«.

⁷⁹ Stajalo je »organizirano«, ali su dva posljednja slova križana.

⁸⁰ Riječ »štampa« upisana je preko riječi »pošta«.

⁸¹ Vidi bilješku 59.

⁸² Riječ »što« upisana je preko riječi »da«.

⁸³ Možda se radi o Rezoluciji I zasjedanja ZAVNOH-a (ZAVNOH 1943, n. dj., str. 222).

Biranje izvršnog odbora predložena lista je primljena nakon male diskusije i to po pitanju predsjedništva, te onda izabrana kako gore stoji.

Nakon toga predsjednik zahvaljuje svima i apelira na njih da ove upute ponesu kući i da se stave na⁸⁴ što življi rad.

Izvršni odbor KNOO za otok Krk

Predsjednik: Jakominić Josip, seljak iz Žestilca

Tajnik: Ilijić Nikola, student iz Omišlja

Blagajnik: Mihajić Josip, trgovac iz Gabonjina

.....: 1 mj. prazno

Članovi izvršnog odbora

Skoflič Ante, profesor iz Krka

Nikolić Josip, trgovac iz Malinske

Kosić Petar, seljak iz Poljica

Fugošić Viktor, soboslikar⁸⁵ iz Vrbnika

Kvenić Nikola, učitelj iz Drage

Priveršek Nevenka, apsolvant trg akademije iz Punta

..... 1 prazno

Članovi:

Kremenić Mate, seljak iz Kornića

Malinarić Anton, postolar⁸⁶ iz Krka

Crnčić Josip, seljak iz Resike

Crnić Jelka, domaćica iz Dobrinja

Dračić Drago, mornar⁸⁷ iz Poljica

Mužina Milan, trgovac iz Njivica

Bonifačić Ivo, bačvar iz Punta

Dujmović Antica, seljanka iz Baške

Lozić Vinko, ⁸⁸ iz Baške

Frgaćić Marija, seljanka⁸⁹ iz Drage

Gržetić Anica, ⁹⁰ iz Gabonjina

Crnčić Josip, seljak iz Hlapa

Lončar Anton, postolar iz Oštrobradić

Tančar Andre, seljak iz Sablići

Justinić Anton, seljak iz Krasa

Linardić Ivan, seljak iz Bajčici

Rušin Ivan, pomorac iz Brzaci

Gršković Josip, seljak iz Polja

Pavačić Ivan, seljak iz Županje⁹¹

Milčetić Ivan, seljak iz Vantačići.

⁸⁴ Iza »na« precrtano je »rad, što življi i«.

⁸⁵ Soboslikar je napisano preko prvobitnog »seljak«.

⁸⁶ Riječ »obrtnik« je precrtana, a iznad nje je upisano »postolar«.

⁸⁷ Mornar je napisano preko prvobitnog »seljak«.

⁸⁸ Tako u izvorniku.

⁸⁹ Seljanka je upisano preko prvobitnog »seljakinja«.

⁹⁰ Tako u izvorniku.

⁹¹ Riječ »Vantačići« je križana, a iznad nje je upisano »Županje«.

Riassunto

IL VERBALE DELLA PRIMA SEDUTA PLENARIA DEL COMITATO POPOLARE DI LIBERAZIONE DISTRETTUALE DI KRK (VEGLIA)

Nel Hrvatsko primorje (Litorale Croato), come in tutta la Jugoslavia e Croazia, nel periodo della lotta popolare di liberazione operavano i comitati popolari di liberazione. Essi erano gli organi del potere popolare, ed operavano clandestinamente nelle zone occupate.

Il primo comitato popolare di liberazione nell'isola di Krk è stato costituito il 26 dicembre 1942 nel villaggio Kras (Crasse). Dal gennaio al luglio del 1943 nell'isola operavano clandestinamente, nei diversi villaggi, dodici comitati popolari di liberazione, uno comitato popolare di liberazione comunale ed il 18 luglio è stato costituito il Comitato popolare di liberazione distrettuale di Krk. Dopo la capitolazione d'Italia nel Dobrinj (Feliciano) è stata tenuta la prima seduta plenaria del Comitato popolare di liberazione distrettuale nella quale sono stati eletti i membri del Comitato distrettuale ed il Comitato esecutivo.

Fino ad oggi gli storiografi sostenevano il 14 settembre 1943 come la data di questa riunione del Comitato popolare di liberazione distrettuale, ma il verbale della seduta nega questa datazione. Per la verità, il verbale della seduta non ha la datazione, ma sulla base della discussione si può concludere, che terminus ante quem non è il 7 ottobre 1943.

La precisa data della seduta plenaria non si può fissare in base a questo verbale.